

Den colombianske veien til fred

Taler

Berit Reiss-Andersen

Dato

10 desember 2016

Sted

Oslo rådhus

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Juan Manuel Santos

- 1 Tale av leder av Den Norske Nobelkomite Kaci Kullmann Five, fremført av nestleder Berit Reiss-Andersen på komitelederens vegne

- 5 Deres Majesteter, Deres kongelige høyheter, Hr. President, Deres eksellenser, ærede gjester, mine damer og herrer,

- 10 Den Norske Nobelkomite har bestemt at Nobels Fredspris for 2016 skal gå til Colombias president Juan Manuel Santos for hans iherdige og modige innsats for å bringe den mer enn 50 år lange borgerkrigen i landet til opphør. Prisen går til President Santos alene. Men den er også ment som en hyllest til det colombianske folket - et folk som til tross for store prøvelser og talløse overgrep aldri har gitt opp håpet om en rettferdig fred. Det er mange parter som på ulike måter har bidratt til fredsprosessen og som fortjener vår takk og hyllest i dag, herunder utrettelige forhandlere, tilretteleggere, diplomater, politikere og
- 15 selvsagt ledere fra begge sider av konflikten. Vår hyllest tilkommer ikke minst representantene for borgerkrigens ofre, hvorav flere er til stede her i dag. De bærer på sine egne såre historier og makter i tillegg å representere øvrige ofre. Vi hilser alle disse uredde og sterke menneskene og takker i ærbødighet.

- 20 Den væpnede konflikten mellom myndighetene i Colombia, de revolusjonære geriljagruppene FARC og ELN, samt ulike paramilitære grupper er den borgerkrigen i vår tid som har pågått lengst. Konfliktens menneskelige og materielle kostnader er nesten ufattelige og lar seg vanskelig beregne. Tall kan bare gi oss en vag, om enn grufull, idé om lidelsenes omfang og hvordan krigen
- 25 har preget livet til flere generasjoner colombianere hver eneste dag.

Fra de første militære konfrontasjonene brøt ut i mai 1964 og frem til den

gjensidige våpenhvilen trådte i kraft i sommer, har mer enn 220 000

30 colombianere mistet livet som direkte følge av konflikten. Fire av fem drepte har vært ikke-krigførende sivile. I tillegg har et sted mellom fem og syv millioner colombianere vært drevet på flukt - hvorav mange deretter har levd som «internt fordrevne innbyggere» i eget land.

35 En grundig granskningsrapport ble lagt fram av det colombianske National Center of Historical Memory i 2013. Den viser at det siden begynnelsen av 1980-tallet har funnet sted nær 2000 massakrer av sivile i Colombia. Mer enn 1000 av disse massedrapene skal ha blitt utført av paramilitære grupper som kjempet mot opprørerne, nær 350 av FARC- eller ELN-geriljaen og nær 300 av
40 colombianske sikkerhetsstyrker. Opprørsgeriljaen sto på sin side bak et flertall av de mange bortføringene som terroriserte det colombianske samfunnet fra 1995 til 2005. I denne tiårsperioden fant det i gjennomsnitt sted én ny kidnapping hver 8. time. Geriljaen brukte kidnappingene og den stadig mer omseggripende narkotikahandelen til å finansiere krigføringen. Colombia har i lang tid vært
45 verdens største produsent av kokain. De sosiale og helsemessige konsekvensene av narkotikahandelen er en tragedie for seg, med konsekvenser langt utover Colombias grenser.

Nå ser det endelig ut til at denne grusomme konflikten snart vil tilhøre
50 historien.

Hr. President, du tok initiativet til de forhandlingene som resulterte i fredsavtalen mellom den colombianske regjering og FARC-geriljaen tidligere i høst. Dette var et initiativ som krevde betydelig politisk mot og stor
55 utholdenhet. Initiativet bygget på en overbevisning om at forhandlinger var den eneste veien å gå for å skape en bedre fremtid for ditt folk. Etter at et knapt flertall stemte nei til avtalen i folkeavstemningen 2. oktober, gjorde du det klart at du ikke ville gi opp, men med full kraft fortsette arbeidet for å få slutt på borgerkrigen. Du innså, som mange andre, at det colombianske folk ikke hadde
60 stemt nei til fred, men til den avtalen de ble forelagt. I denne kritiske situasjonen inviterte du til en bred nasjonal dialog med sikte på å nå frem til en avtale som også kunne oppnå kritikernes støtte. Avtalen er nå reforhandlet. Selv om den andre avtalen også har blitt gjenstand for kritikk, er flere av de omstridte punktene i den første avtalen endret og grunnlaget lagt for et historisk nasjonalt
65 kompromiss. Du har vært en pådriver i hele denne fredsprosessen.

Hr. President, da resultatet av folkeavstemningen forelå, mente mange observatører at det ville være for tidlig å tildele deg Nobels Fredspris i år. De
70 anbefalte i stedet Nobelkomiteen å vente et år for å se om fredsprosessen virkelig ville lykkes i å skape fred. Komiteen så imidlertid annerledes på dette. Etter vår oppfatning var det ingen tid å miste. Tvert i mot, fredsprosessen sto i overhengende fare for å havarere og trengte all den internasjonale støtte den kunne få. I tillegg var vi fullstendig overbevist om at du, Hr President, som
75 Colombias øverste leder, fortsatt måtte være den som drev fredsprosessen fremover. Utviklingen i de ukene som er gått siden annonseringen av årets fredspris, har på ingen måte svekket vår overbevisning på dette punkt.

80 Ved å gi Nobels Fredspris for 2016 til President Juan Manuel Santos ønsket Den Norske Nobelkomite å oppmuntre ham og alle dem som arbeider for å oppnå fred, forsoning og rettferdighet i Colombia, til ikke å gi opp. Politiske kompromisser er sjelden perfekte i sin balanse. Fredsavtaler er spesielt vanskelige
85 å balansere. Det er likevel vårt inderlige håp at den reforhandlede avtalen som nå er undertegnet av partene og ratifisert av Kongressen, representerer en løsning som kan gi Colombias befolkning fred og positiv utvikling.

Hr. President, etter folkeavstemningen understreket du at du ville fortsette å
90 arbeide for fred like til din siste dag i embetet «because that's the way to leave a better country to our children». Barn under 15 år utgjør 23 prosent av Colombias befolkning, det vil si mer enn 11 millioner mennesker. Å tenne et håp i disse 11 millioner par barneøyne, og hos disse barnas nærmeste, vil være den best tenkelige investeringen med tanke på en fredelig fremtid for ditt folk.

95 Mine damer og herrer, fredsprisens historie viser at det finnes mange veier til fred. Med årets fredspris til president Juan Manuel Santos ønsker Den Norske Nobelkomite å hylle ham og alle dem som har bidratt til å stake ut det vi kan kalle den colombianske veien til fred.

100 Fredsprosessen i Colombia har tre distinkte kjennetegn som kan tjene til inspirasjon for liknende prosesser i andre land.

Det ene er viljen til å se ubehagelige og smertefulle fakta i øyene for å legge
105 grunnlaget for en nasjonal forsoning. Altfor lenge var ofrenes minner om

overgrep, drap og forbrytelser enten et tabu - eller en kilde til ytterligere strid og fiendskap mellom partene. Det voksende ønsket om fred i befolkningen kunne aldri blitt til virkelighet uten at denne onde sirkelen ble brutt. To viktige skritt i
110 riktig retning ble tatt med opprettelsen av Colombias National Center of Historical Memory og publiseringen i 2013 av senterets granskningsrapport «Basta Ya!» - «Allerede nok!» - som i detalj dokumenterte omfanget av borgerkrigens grusomheter.

115 Hr. President, da du ble overlevert rapporten, uttalte du at den representerte «a first window towards the truth that we owe to the victims of this country».

Det andre kjennetegnet på den colombianske veien til fred er medvirkningen til ofrene og deres representanter. Forhandlingene mellom regjeringen og FARC
120 har vært banebrytende ved å gi ofrenes representanter mulighet til å vitne om sine gruoppvekkende historier med partene til stede - og til å konfrontere overgripere fra alle sider av konflikten. Inspirert av blant annet den freds- og forsoningsprosessen som ble gjennomført i Sør-Afrika, har partene erkjent at en varig fred må ivareta ofrenes rettigheter og verdighet og legge til rette for at
125 sannheten kommer frem og at overgriperne blir ansvarliggjort og innrømmer skyld.

Jeg vil i denne forbindelse gi honnør til FARC-geriljaens leder Rodrigo Londoño for at han så tydelig, og uten forbehold, har beklaget de lidelser FARC
130 har påført sivilbefolkningen og bedt det colombianske folk om tilgivelse. Dette er et eksempel til etterfølgelse.

Det tredje kjennetegnet ved denne fredsprosessen er at partene har kommet kritikerne i møte gjennom å invitere til en bred nasjonal dialog. Dette gjelder
135 særlig i tiden etter folkeavstemningen, da president Santos strakte ut hånden til dem som hadde sagt nei, samtidig som FARC-geriljaens leder forsikret at FARC ville videreføre forhandlingene og «use only words as weapons to build towards the future».

140 Jeg våger å tro at dette forteller oss at den nasjonale forsoningsprosessen allerede er godt i gang. Det er imidlertid fortsatt en lang vei å gå. Etter mer enn 50 år med bitter konflikt kan man ikke forvente å oppnå ekte forsoning over natten. Å overvinne dypfestet mistro og følelsen av å være utestengt, er en formidabel oppgave. Vi oppfordrer derfor alle colombianere til å videreføre den nasjonale

dialogen og fortsette på veien mot forsoning.

Mine damer og herrer, Alfred Nobels testament viser til tre ulike typer fredsarbeid som kan kvalifisere til Nobels Fredspris: bidrag til folkenes
150 forbrødring, til avskaffelse eller reduksjon av stående armeer, eller til avholdelse og spredning av fredskongresser. I årets fredspris inngår alle disse formene for fredsarbeid.

Fredsprosessen har allerede bidratt til forbrødring mellom ulike folkegrupper i
155 Colombia. Borgerkrigen har også vært en kilde til spenning mellom Colombia og andre land i regionen. Blir borgerkrigen avsluttet for godt, vil det kunne styrke folkenes forbrødring på tvers av landegrensene på det amerikanske kontinent.

160 Årets fredspris handler i høyeste grad også om avskaffelse eller reduksjon av stående armeer, det vil si nedrustning og våpenkontroll. Om lag 7000 FARC-soldater skal avvæpnes. Innleveringen og destruksjonen av våpnene skjer under overvåking av FN. Forhåpentligvis vil også en avtalebasert avvæpning av ELN-geriljaen snart komme på plass. Selv om nedrustningen så langt først og fremst
165 gjelder FARC-geriljaen, er det Komiteens håp at fredsavtalen også vil gjøre det mulig for Colombia å redusere sine militærutgifter og derved frigjøre økonomiske midler som kan brukes til å bygge fred og velferd i det colombianske samfunn.

170 Og til sist: De lange og intense drøftelsene som den colombianske regjering har ført med FARC-geriljaen og ofrenes representanter, med bistand av internasjonale tilretteleggere som Cuba og Norge, har på mange vis fungert som en kontinuerlig nasjonal fredskongress.

175 Fredsprisen til president Santos oppfyller således i høyeste grad kriteriene og ånden i Alfred Nobels testamente.

Den over 50 år gamle konflikten i Colombia er sammensatt, og landet står overfor en rekke store problemer som må løses. Det vil ta tid, men det er desto
180 viktigere å komme raskt i gang. Bare gjennom fred blir det mulig å gi prioritet til utdanning og andre viktige tiltak som kan sikre landet en positiv og bærekraftig utvikling. Det er Nobelkomiteens håp at Colombias folk i årene som kommer vil få høste fruktene av den pågående freds- og forsoningsprosessen slik at landet

185 med full kraft kan ta tak i store utfordringer som fattigdom, sosial urettferdighet og narkotikakriminalitet.

Hr. President, ved å tildele deg årets fredspris ønsket Nobelkomiteen ikke bare å berømme deg for de resultater som allerede var oppnådd gjennom
190 fredsprosessen, men like mye å styrke deg og menneskene rundt deg i den krevende situasjonen som oppsto etter folkeavstemningen. Det er med lettelse og tilfredshet vi i dag konstaterer at din uttalte ambisjon om å kunne reise til Oslo med en ny fredsavtale i bagasjen, har gått i oppfyllelse. Kanskje har tildelingen av Nobels Fredspris bidratt positivt ved å gi deg og fredsprosessen litt
195 ekstra drahjelp i disse kritiske ukene. Det er Komiteens håp at den dessuten vil bli til inspirasjon for alle colombianere når de nå går i gang med å iverksette avtalen og bygge en varig og rettferdig fred!

Mine damer og herrer, det er mye forlangt å be om tilgivelse for grusomheter og
200 lidelser av det omfanget vi har sett i Colombia. Ingen kan kreve av et offer at han eller hun tilgir sin overgriper. Men ved å legge minnene åpne, ved å få både ofre og overgripere til å fortelle sine historier, blir også grunnlaget lagt for forsoning. Det er dette vi kan kalle «the work of memory». Det er en smertefull prosess, men den kan gjøre det mulig å legge det vonde bak seg og bygge en
205 bedre fremtid i fellesskap. Årets fredsprisdiplom, som er avbildet i programmet dere har fremfor dere, dreier seg om nettopp dette: «Motivet kan se ut til å være et kyss,» har kunstneren Willibald Storn fortalt, «men for meg handler bildet om tilgivelse.»

210 La meg til slutt få sitere en annen Nobelprisvinner, biskop Desmond Tutu som har uttrykt dette på en måte som går rett inn i dagens situasjon i Colombia: «Forgiving and being reconciled to our enemies or our loved ones are not about pretending that things are other than they are. ... True reconciliation exposes the awfulness, the abuse, the hurt, the truth. ... It is a risky undertaking but in
215 the end it is worthwhile, because in the end only an honest confrontation with reality can bring real healing.»

Copyright © The Nobel Foundation 2016

220

Kilde

www.nobelprize.org

Emner

Fred, Fredsavtale, Nobeltale, Overrekkelestale

225

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/den-colombianske-veien-til-fred>

230

235

240

245

250

255

260